

Beroepsgeheim

1. Algemeen: handelingskaders van de bemiddelaar

Iedere bemiddelaar (erkend of niet) is drager van het beroepsgeheim zoals omschreven in art. 458 Strafwetboek. Je oefent een beroep uit waarvoor het noodzakelijk is dat mensen een deel van hun privéleven op tafel leggen. De bemiddelaar die dit niet volgt, riskeert strafrechtelijke sancties. Wat onder 'goed handelen' van een beroepsgroep begrepen wordt, vind je terug in deontologische codes die bewaakt worden met tuchtrechtelijke sancties. De erkende bemiddelaar is verplicht de deontologische code van de federale bemiddelingscommissie na te leven. Tot slot moet de erkende bemiddelaar ook rekening houden met de wet op de bemiddeling die onder andere voor partijen in bemiddeling een vertrouwelijkheidsverplichting oplegt.

Handelingsdilemma's kennen zelden een zwart-wit antwoord. De bemiddelaar zal in een kader van afweging met open blik en creatief zijn handelingswijze wikken en wegen, in vraag stellen, argumenteren en beslissen op basis van kaders en handvaten.

2. Beroepsgeheim

Belang van het beroepsgeheim

- Belang van de cliënt (zou anders stap naar hulp niet zetten of informatie achterhouden).
- Belang van de beroepsgeheimdrager en zijn beroepsgroep (om gerichte hulp te kunnen geven).
- Belang van de samenleving (schade als mensen zich niet laten helpen).

Het beroepsgeheim dient een hoger belang dan enkel het cliëntbelang, wat maakt dat de toestemming van de cliënt een onzekere grondslag is voor het doorbreken van het beroepsgeheim (zie verder). Postgraduaat bemiddeling - basismodule Pagina 32 | 133

Artikel 458 van het Strafwetboek

'Artsen, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen **en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd**, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hun verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd tot vijfhonderd frank.'

Wie is drager?

- Iedereen met functie waarvoor vertrouwensrelatie noodzakelijk is.
- Artsen, apothekers, vroedvrouwen, psychologen, advocaten, notarissen, verpleegkundigen, bemiddelaars, enz.
- Ook: stagiairs en medewerkers: vrijwilligers, administratief personeel, enz.

Wat zijn geheimen?

- Meer dan enkel informatie die expliciet wordt toevertrouwd.
- Ook informatie die de professional zelf vaststelt, ziet, hoort of ontdekt.
- Vernomen binnen beroepskader (dus niet tijdens je privéleven).
- Mondelinge informatie en documenten.

Schenden van het beroepsgeheim is een misdrijf.

- Zwijgplicht is het uitgangspunt. Spreken kan enkel binnen afgebakende uitzonderingen (zie verder).
- Persoonlijke aansprakelijkheid.
- Degene die het geheim vertelt, kan zelf geen toestemming geven om het geheim te onthullen! Zelfs als de cliënt toestemming geeft het geheim te onthullen, blijft het strafbare karakter van het schenden van de geheimhoudingsplicht behouden. Het blijft een misdrijf, door eenieder aan te klagen. Dit is de wet.
- In de praktijk zie je wel dat als er een toestemming was van de cliënt (voorafgaand, vrij, specifiek, geïnformeerd en uitdrukkelijk: dus best schriftelijk) dat het meer en meer niet als schending gezien wordt.
- Het beroepsgeheim loopt door na afronding van de bemiddeling en ook na overlijden van de persoon over wie de vertrouwelijke informatie gaat.

Uitzonderingen op de zwijgplicht. Wanneer wel spreken?

Spreekplicht

- Je moet handelen!
- Hulp aan persoon in nood (schuldig verzuim):
 - Hulpplicht = plicht om hulp te bieden aan persoon in nood.
 - Bij een ernstig, actueel en reëel gevaar.
 - Niet bij vermoeden of hypothetisch gevaar.
 - Geschikte vorm van hulp bieden.
 - Hulp geven of zoeken (moet niet persoonlijk).
 - Plicht voor iedere burger.
 - Strengere beoordeling voor professionals.
 - Eigen veiligheid niet in gevaar brengen.

Spreekrecht

Jij beslist of je spreekt.

Oproeping als getuige voor een (onderzoeks-)rechter of een parlementaire commissie (dus niet bij een verhoor door politie of de procureur).

- Spreken voor eigen verdediging.
- Aangifte van een misdrijf waar de cliënt slachtoffer van is.
- Noodtoestand:
 - Ernstig, actueel en zeker gevaar.
 - Nog dreigend voor de toekomst (niet als gevaar al is gepasseerd).
 - Geen andere mogelijkheid om het ander belang te beschermen.
- Spreekrecht t.a.v. procureur bij bepaalde misdrijven op minderjarige of kwetsbare cliënten (art. 458bis Strafwetboek).
- Situatie van reeds gepleegde mishandeling:
 - Aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, voyeurisme, moord en doodslag (ook poging tot), vergiftiging (ook poging tot), opzettelijke slagen en verwondingen, genitale verminkingen, verlaten van een kind, onthouden van voedsel of verzorging, edopornografie, mensenhandel, ontucht, aanzetten tot prostitutie.
 - Van minderjarige of kwetsbare persoon (leeftijd, zwanger, ziekte, handicap, partnergeweld).
 - Ernstig en dreigend gevaar of aanwijzingen van gewichtig en reëel gevaar voor de fysieke of psychische integriteit slachtoffer.
 - Ook indien informatie onrechtstreeks verkregen door derden (bijv. dader of familie)
- Integriteit kan niet op een andere manier beschermd worden (door professional of anderen).
- Melding (spreekrecht) mogelijk enkel bij de procureur.
- Bij twijfel: je kan voorafgaand anoniem advies vragen aan de procureur.
- Informatiedeling met andere dragers van het beroepsgeheim = gezamenlijk of gedeeld beroepsgeheim (zie verder).
- Casusoverleg politie-justitie- hulpverlening (art. 458ter Strafwetboek):
 - Mits toestemming procureur.
 - Op grond van uitgeschreven protocolakkoorden (bijv. ketenaanpak).
- **Toestemming van cliënt om te spreken met niet-dragers van beroepsgeheim?**
Onzekere grondslag voor doorbreken beroepsgeheim. Cliënt is eigenaar van zijn informatie. Echter, beroepsgeheim beschermt meer belangen dan enkel deze van de cliënt. De afweging ligt bij de bemiddelaar. Voorkeur om te spreken in aanwezigheid van cliënt (driehoeksoverleg).

De rechtsleer spreekt in dit geval van een toestemming die voorafgaand, vrij, specifiek, uitdrukkelijk, geïnformeerd en volgehouden moet zijn. Dit leg je best schriftelijk vast.

Informatiedeling tussen professionals: gezamenlijk en gedeeld beroepsgeheim

Het gezamenlijk en gedeeld beroepsgeheim als uitzonderingen op het beroepsgeheim zijn niet wettelijk verankerd. Ze komen voort uit de praktijk van samenwerking en zijn gestoeld op rechtspraak en rechtsleer.

Gezamenlijk beroepsgeheim:

- Binnen een team mag je informatie uitwisselen.
- Een team is een groep beroepskrachten die een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de hulpverlening binnen eenzelfde voorziening en waarvan de cliënt op de hoogte is.
- Het delen van informatie is mogelijk maar niet verplicht.
- Je deelt enkel 'need to know', niet de 'nice to know' (relevantiefilter).
- De voorafgaande toestemming van de cliënt is niet nodig.
- Belangrijk: het team is duidelijk afgelijnd en gekend door cliënt (bijv. groepspraktijk of samenwerkingsverband van bemiddelaars en ook samenwerkingsverband tussen bemiddelaar en kinddeskundige)

Gedeeld beroepsgeheim:

- Informatie-uitwisseling over de grenzen van een team.
- Enkel infodeling met andere beroepsgeheimdrager! Dus delen met kinddeskundige kan, op voorwaarde dat deze ook gebonden is door het beroepsgeheim.
- Met gelijkaardig hulpverleningsdoel.
- In het belang van de cliënt/zorg.
Je deelt enkel 'need to know', niet de 'nice to know' (relevantiefilter).
- Enkel mits de cliënt geïnformeerd is en hiervoor toestemming geeft.

Gedeeld beroepsgeheim kan dus niet bij politie- of inspectiediensten, diensten met een justitiële rapporteringsplicht (bijv. justitieassistent) of tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening.

Werk je onder een mandaat of in opdracht van een (gerechtelijke) overheid, dan is rapportage een afwijking van beroepsgeheim, voorwaarden:

- Bij begin van de opdracht duidelijk en transparant aan cliënt melden wat je rapporteert en aan wie.
- Welke info geef je door? Waartoe ben je verplicht?
- Je geeft enkel informatie door die onder de strikte afbakening van je opdracht valt (bijv. bij gerechtelijke bemiddeling mag je aan de rechter enkel melden of er al dan niet een akkoord werd bereikt, je mag geen verdere info geven).

Handvaten bij afwegingen om beroepsgeheim al dan niet te doorbreken

- Uitgangspunt = geheimhouding.
Info delen moet je kunnen argumenteren!

- Cliënt staat centraal.
Van in het begin transparant zijn over je positie, zoveel mogelijk bespreekbaar maken, zoveel mogelijk infostromen door of met cliënt laten gebeuren, niet achter de rug van de cliënt.
- “Wat maakt jou beter geplaatst dan de cliënt om de info te delen?”
Handel niet alleen.
- Anoniem overleg bij dilemma’s kan altijd.
- Handel niet meteen.
Indien mogelijk, neem tijd voor afstand en overweging.
- Zorg voor een weerslag van afweging en overleg in het cliëntdossier.

5 wegwijzers beroepsgeheim:

<https://www.law.kuleuven.be/isr/beroepsgeheim>.

Bron: postgraduaat bemiddeling UCLL, syllabus basismodule auteur Mieke Louwette